

Källa på det?

Innehåll

.....	1
Konsten att vara källkritisk	3
Källkritisk lathund	4
Språkliga nycklar till källkritiska resonemang.....	5
Bedömning av källkritiska resonemang.....	5
Referat.....	6
Referatmarkörer	6
Citat	7
Källhänvisning.....	7
Källförteckning.....	8

Konsten att vara källkritisk

Vad innebär det att vara källkritisk? Vad behöver man tänka på och hur gör man för att lokalisera trovärdiga källor?

Den här informationen ska hjälpa dig som elev att träna ovanstående men också guida dig i hur du sedan kan *visa* att du kan använda de källor du har valt.

Nedan följer utdrag ur syftestexten från några kursplaner där du behöver visa din förmåga att vara källkritisk:

Svenska/Svenska som andraspråk

”Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.”

SO

Historia – ”Eleverna ska genom undervisningen även ges förutsättningar att utveckla förmågan att ställa frågor till och värdera källor som ligger till grund för historisk kunskap.”

Religion - ”Eleverna ska också ges möjligheter att utveckla kunskap om hur man kritiskt granskar källor och samhällsfrågor med koppling till religioner och andra livsåskådningar.”

Samhällskunskap – ”Undervisningen ska ge eleverna verktyg att hantera information i vardagsliv och studier och kunskaper om hur man söker och värderar information om samhället från olika källor.”

NO

”Eleverna ska ges förutsättningar att söka svar på frågor med hjälp av olika typer av källor. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt tänkande kring sina egna resultat, andras argument och olika informationskällor.”

Källkritisk lathund

För att avgöra trovärdigheten i en källa, utgå från följande

1. Vem står bakom källan?
 - Har personen kunskaper i ämnet?
 - Har personen anledning att vara partisk?
 - Är det en primär – eller sekundärkälla?
 - Finns det källhänvisningar?
2. Hur gammal är källan?
 - Uppkom källan nära den händelse som beskrivs?
3. Är det fakta, förklaringar eller åsikter som presenteras?
 - Förhåller sig författaren neutral till innehållet eller hen ställning?
4. Är källan relevant för det du behöver?
 - Ger innehållet svar på dina frågeställningar, eller svarar den på något annat
5. Hittar du informationen på andra ställen?

Tänk på att:

Hur du ska förhålla dig till de källkritiska kriterierna beror på vad du ska använda källan till.
Om du vill veta vad någon tycker om något är det fullt rimligt att källan inte är neutral

Språkliga nycklar till källkritiska resonemang

X tog upp både fördelar och nackdelar med...

Denna källa är trovärdig, eftersom avsändaren...

På grund av ... är källan mindre trovärdig, vilket gör att jag...

Eftersom X endast lyfter information ur ett perspektiv drar jag slutsatsen att...

X försöker påverka oss genom att...

Texten är tendentiös, då den innehåller värderingar och därmed är vinklad (ovinklad).

Att värderingarna är personliga blir tydligt när X...

Sidan uppdaterades senast... och det säger mig att...

Språket på sidan är... vilket gör att...

Detta är en förstahandskälla, vilket innebär att...

I Xs artikel saknas källor, det betyder...

Följande fakta i Xs artikel stämmer inte överens med...

Det saknas information kring ... vilket gör att jag...

Jag har fått lära mig att ... det gör att jag drar slutsatsen att skribenten har fel.

Båda dessa artiklar kompletterar varandra på det sättet att... vilket innebär...

Bedömning av källkritiska resonemang

Vid bedömning av resonemangen är djup och bredd avgörande. Ju fler principer du tar ställning till i ditt resonemang desto bredare blir ditt resonemang. Om du dessutom förklarar de principer du tar ställning till, genom att exemplifiera och kontextualisera, tillför du resonemanget ett djup.

Exempel på källkritiskt resonemang:

Källa A innehåller flera värderingar vilket blir tydligt eftersom det är en debattartikel där författaren bara tar upp positiva konsekvenser av att införa mer idrott i skolan. Det gör att källan är tendensiös. Den är däremot trovärdig eftersom författaren hänvisar till en forskare vid idrottshögskolan i Göteborg, där man har mycket kunskaper i ämnet. Texten verkar vara noggrant skriven, utan slarvfel och med ett språk som känns seriöst. Källa B tar bara upp negativa effekter av mer idrott i skolan, vilket gör att även den är tendensiös. Båda dessa källor kompletterar varandra eftersom de belyser var sin sida i frågan. Båda källorna är relevanta eftersom de ger mig svar på mina frågor om mer idrott i skolan.

Källa C är har en del faktafel, eftersom den säger att mer fysisk aktivitet bara är bra för de som redan är vältränade. Det saknas dessutom information om vem som står bakom texten, så jag vet inte om personen är kunnig i ämnet. Det finns inte heller någon information om vart författaren har hämtat sin fakta. Vidare är den slarvigt skriven, eftersom den har många stavfel och ingen styckesindelning. Den är också tendensiös eftersom den bara tar upp negativa effekter av idrott. Jag drar därför slutsatsen att källan inte är pålitlig och använder den därför inte.

Andres Noor Ståhlacke
Malin Järviken

Referat

- Referat = att återge vad någon annan har skrivit.
- Tar endast upp den fakta som är relevant och viktig för läsaren att veta. Tänk 1/3 av originaltexten.
- Tänk på att redovisa ursprungskällan tydligt, så att läsaren lätt kan hitta den:
 - ✓ Namn på skribenten
 - ✓ Datum/år när texten skrevs/publicerades
 - ✓ Tidning eller annat forum där texten publicerats
 - ✓ Textens rubrik

Exempel på referat:

I Samhällskunskap 7-9 (2014) förklarar författarna på sidan 200 att vi här i Sverige röstar fram en ny regering vart fjärde år och att det är politiker från alla större partier som sitter i riksdagen. Vidare lyfter skribenterna att riksdagsledamöterna är 349 till antalet.

Referatmarkörer

Är till för att undvika talspråk och i stället uttrycka oss på ett mer akademiskt sätt.

Exempel på referatmarkörer (se fetstilt text):

I Samhällskunskap 7-9 (2014) **förklarar** författarna på sidan 200 att vi här i Sverige röstar fram en ny regering vart fjärde år och att det är politiker från alla större partier som sitter i riksdagen. Vidare **lyfter** skribenterna att riksdagsledamöterna är 349 till antalet.

Författaren **menar**... medan jag **anser**...

Skribenten **påpekar**...

Enligt författarens mening ... men **enligt** min egen erfarenhet...

I artikeln **redogör** författaren för...

I texten **skriver** X... därför är **min åsikt**...

I artikeln **uttrycker** skribenten att...

Artikelförfattaren väljer att **bemöta** argumentet genom att...

X **hävdar** att...

Forskning visar att...

Citat

- Citat använder du när du hittar något *bra* som någon annan har sagt eller skrivit.
- Ett citat ska *förstärka* din egen text – förtydliga det du vill säga.
- **Viktigt** att redovisa vem som har sagt eller skrivit citatet. Källhänvisa!
- Tänk på att även skriva stavfel, om det finns med i det citat du väljer.

Exempel på citat:

I Samhällskunskap 7-9 (2014) förklarar författarna på sidan 200 att **”Vart fjärde år röstar vi i Sverige fram de personer som ska representera oss och föra fram våra åsikter [...] Det är våra 349 riksdagsledamöter. I riksdagen sitter politiker från alla våra större partier.”**

Källhänvisning

Varför källhänvisa? Det är i korta drag olagligt att inte redovisa källa om/när man använder sig av information som kommer från någon annan. Källhänvisningen förekommer *i* texten som du skriver. Det finns två sätt att källhänvisa på:

Exempel på källhänvisning i löpande text (fetstilt):

I **Samhällskunskap 7-9 (2014)** förklarar författarna på sidan 200 att ”Vart fjärde år röstar vi i Sverige fram de personer som ska representera oss och föra fram våra åsikter [...] Det är våra 349 riksdagsledamöter. I riksdagen sitter politiker från alla våra större partier.”

”Vart fjärde år röstar vi i Sverige fram de personer som ska representera oss och föra fram våra åsikter [...] Det är våra 349 riksdagsledamöter. I riksdagen sitter politiker från alla våra större partier.”
(**Samhällskunskap 7-9, s. 200, 2014**).

Exempel på källhänvisning med fotnot:

”Vart fjärde år röstar vi i Sverige fram de personer som ska representera oss och föra fram våra åsikter [...] Det är våra 349 riksdagsledamöter. I riksdagen sitter politiker från alla våra större partier.”¹

¹ Linder m.fl. *Samhällskunskap 7-9*, s. 200.

Andres Noor Ståhlacke

Malin Järviken

Källförteckning

I en källförteckning redovisas samtliga källor som du har använt dig av. Källförteckningen skrivs i alfabetisk ordning som en bilaga till din text.

Nedan följer exempel på korrekta källförteckningar. Du ska källhänvisa så gott du kan men det viktigaste är att få med titel, författare och datum.

Exempel på källförteckning:

Webbsida -

Nationalencyklopedin (senast uppdaterad 2011-07-06). Hämtad 2011-08-07, från <http://www.ne.se>

Tidningsartikel -

Kinzo, K. (2009). Värsta vintervägarna. *Lindvallatidningen*, 5 mars

Muntlig källa -

Klass 7a. Fågelforssskolan. Svensklektion. 18018

Böcker -

Linder, M. m.fl. (2014). *Samhällskunskap 7-9*. Göteborg: Margits förlag

Film -

Zozo. 2005. Memphis Film Collection